

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет фізичної культури
Кафедра теорії і методики фізичного виховання

Дипломна робота (проект)
магістра

з теми: «МЕТОДИКА РОЗВИТКУ ТЕХНІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ
СЕРЕДНІХ КЛАСІВ НА УРОКАХ З ФУТБОЛУ»

Виконав: студент 2 курсу, групи FK2-M22
спеціальності 014 Середня освіта
(Фізична культура)

Гермак Андрій Володимирович

Керівник: Костюкевич В. М., доктор наук з
фізичного виховання та спорту, професор

Рецензент: Стасюк В. А., кандидат наук з

фізичного виховання та спорту, старший викладач

Кам'янець-Подільський – 2023 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ТЕХНІЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ З ФУТБОЛУ В УМОВАХ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	8
1.1 Технічна підготовка школярів на уроках з футболу	8
1.2 Організація навчального процесу в ЗЗСО за варіативним модулем «Футбол».....	13
1.3 Застосування програмованого навчання в навчальному процесі з учнями загальноосвітніх закладів	19
РОЗДІЛ 2 МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	25
2.1 Методи дослідження	25
2.2 Організація дослідження	30
РОЗДІЛ 3 МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ І КОНТРОЛЮ ТЕХНІЧНИХ НАВИЧОК І УМІНЬ ГРИ У ФУТБОЛ ШКОЛЯРІВ СЕРЕДНІХ КЛАСІВ	32
3.1 Організаційно-методичне забезпечення уроків фізичної культури за варіативним модулем «Футбол» в 5-х класах	32
3.2 Рівень засвоєння елементів футболу учнями 5-х класів	34
3.3 Структура і зміст педагогічного експерименту	36
3.4 Використання навчаючих програм у процесі уроків за варіативним модулем «Футбол» з учнями 5-х класів	40
ВИСНОВКИ	46
ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	56
ДОДАТКИ	65

ВСТУП

Актуальність теми. Навчальний процес з фізичного виховання учнівської та студентської молоді представляє собою складну систему, яка має багато компонентів [48]. Поняття системи охоплює різні сторони цілісного навчального процесу: його будову (структуру), зміст, способи функціонування, засоби впливу, форми розвитку тощо [46, с. 77]. Методична система фізичного виховання ієрархічно входить до єдиної системи педагогічної освіти і являє собою цілісне утворення, призначення якого є формування в учнівської і студентської молоді спеціальних знань, життєво важливих рухових умінь і навичок, забезпечувати гармонійний розвиток форм і функцій організму, добре здоров'я, творче довголіття, волюві, духовні та естетичні якості особистості тощо [64, с. 38]. Ці теоретичні положення є науково-методологічною основою методичної системи фізичного виховання, що має свої тісно взаємопов'язані загальні принципи:

- принцип зв'язку фізичного виховання з життєдіяльністю (принцип прикладності);
- принцип всебічного гармонійного розвитку особистості;
- принцип раціонального проведення дозвілля і залучення до цього інших [64, с. 42].

Оновлення методичної системи фізичного виховання у середніх навчальних закладах принципово важливо для забезпечення переходу від традиційного навчального процесу до інноваційного, спрямованого на формування практичних умінь і навичок, ціннісного ставлення до власного здоров'я і здоров'я оточуючих [27, с. 7; 67].

Сучасні тенденції вдосконалення системи фізичного виховання базуються на ідеях особистісного та діяльнісного підходів [1]. Водночас, дотепер залишається невизначеним питання щодо реалізації цих ідей у частині вдосконалення рухової підготовленості учнів закладів загальної середньої

освіти та підвищення їхньої зацікавленості у систематичних заняттях фізичними вправами. Оскільки футбол є одним із пріоритетних розділів сучасної програми з фізичного виховання в школі, то питання технічної підготовки школярів під час занять футболом стоїть дуже гостро.

Серед основних завдань процесу підготовки з футболу на уроках і в секціях у загальноосвітніх школах є оволодіння раціональною технікою і виховання уміння оптимально застосовувати її для досягнення високих і стабільних результатів [2, с. 10; 57].

Вивчення техніки гри у футбол повинно відбуватися з акцентом на оволодіння м'язовим відчуттям, зоровим сприйняттям, відчуттям простору та іншими специфічними якостями, які проявляються у спеціалізованих рухових реакціях, таких як сприйняття відстані, відчуття суперника, моменту для початку своїх дій тощо [10; 58; 72]. Таким чином, технічна підготовки повинна бути спрямована на підвищення якості специфічних рухів і удосконалення надійності управління цими рухами.

Питання застосування засобів футболу на уроках фізичного виховання в закладі загальної середньої освіти вирішували: Є. В. Столітенко, 2013; А. Г. Васильчук; 2003; Ю. В. Васьков, 2009; Б. М. Шиян, 2008 та інші. Проблема технічної підготовки у футболі вивчалася такими фахівцями як В. М. Костюкевич, 1996; О. Мозолев, А. Молдован, А. Бражанюк, 2022; В. Наумчук, 2008; В. В. Матяш, 2011 тощо.

У науково-методичній літературі неодноразово відзначалося, що спеціальні навички входять у склад найбільш значущих складових спортивної майстерності і констатовалася можливість роботи над їх удосконаленням [14; 64]. Однак, досліджень, які стосуються питань, пов'язаних із вибором засобів футболу спрямованих на удосконалення технічної підготовленості школярів проведено ще недостатньо. Це стосується визначення чинників, які характеризують параметри специфічного навантаження на уроках з футболу і впливають на розширення варіативності дій, індивідуалізацію техніки і загалом виконавську майстерність.

Об'єкт дослідження – навчально-виховний процес з фізичної культури учнів середніх класів закладів загальної середньої освіти.

Предмет дослідження – технічна підготовка учнів 5-х класів, які навчаються за варіативним модулем «Футбол».

Мета дослідження – удосконалення технічної підготовки учнів середніх класів з варіативного модуля «Футбол» на основі використання навчальних програм.

Завдання дослідження:

1. Вивчити сучасні напрямки оптимізації навчального процесу з дисципліни «Фізична культура».
2. Визначити ефективні методи та засоби формування спеціальних умінь і навичок гри у футбол в учнів середніх класів, які навчаються за варіативним модулем «Футбол».
3. Впровадити в навчальний процес учнів середніх класів розроблені навчальні програми з техніки гри в футбол та визначити ефективність їх застосування.

Методи дослідження. Для організації та проведення дослідження були використані методи: теоретичні (аналіз і узагальнення науково-методичної та спеціальної літератури), емпіричні методи дослідження (педагогічне спостереження, анкетування, хронометрування, тестування, педагогічний експеримент), методи математичної статистики.

Практичне значення одержаних результатів педагогічного дослідження полягає в апробації використання навчальних програм з метою формування спеціальних навичок та умінь з футболу в учнів середніх класів.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дипломної роботи магістра обговорювались на звітній науковій конференції студентів, магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (м. Кам'янець-Подільський 04-05 квітня 2023 року).

Структура та обсяг дипломної роботи магістра. Дипломна робота написана на 69 сторінках машинописного тексту, складається з вступу, трьох

розділів, висновків, практичних рекомендацій, списку літератури, який включає 74 джерела, додатків. Дипломна робота містить 4 рисунки, 5 таблиць.

ВИСНОВКИ

1. На підставі аналізу літературних джерел виявлено, що в Україні створено всі умови для спрямування навчального процесу з фізичної культури в загальноосвітніх закладах в руслі гуманізації, творчого ставлення до занять, засад здорового способу життя. Фахівцями наголошується необхідність застосування в навчальному процесі з фізичного виховання спеціально створених програм, які б відповідали запитам навчання за варіативними модулями. Аналіз науково-методичної літератури з футболу доводить, що питання удосконалення і оцінки технічної підготовленості у процесі фізичного виховання школярів, які займаються футболом, висвітлюється недостатньо й однобічно, і, як правило, автори наукових робіт обмежуються узагальненням досвіду підготовки кваліфікованих спортсменів. Проведений аналіз сучасних публікацій засвідчив, що дослідження визначеної проблеми може доповнити уявлення про закономірності процесу техніко-тактичної підготовки школярів в умовах шкільної підготовки з футболу.

2. За допомогою методу анкетування ми визначили позитивне ставлення учнів 5-х класів до занять футболом, а також бажання переважної кількості дітей навчатися технічним прийомам цієї гри.

Було визначено, що початкові результати контрольно та експериментальної груп не мали статистично достовірної різниці. За показником «удари м'яча по воротах», відповідно до нормативної шкали, що наведена в навчальній програмі з фізичної культури результати школярів належали до середнього рівня.

3. Процес удосконалення шкільної програми з навчальної дисципліни «Фізична культура» у структурі сучасної середньої освіти передбачає розробку прогресивних і методично обумовлених концепцій, а також педагогічних технологій та оволодіння ними вчителями фізичної культури. Одним з таких напрямків вважається метод програмованого навчання, що передбачає

алгоритмізоване вивчення навчального матеріалу за задалегідь розробленими навчаючими програмами. Покрокове вивчення технічних елементів гри сприяє швидкому засвоєнню нового матеріалу та уникненню зайвих помилок. До ефективних засобів технічної підготовки школярів варто віднести спеціально-підготовчі та ігрові вправи, які можуть застосовуватися в будь-якій частині уроку.

4. Впровадження навчаючих програм для формування спеціальних рухових вмінь і навичок з футболу у навчальний процес учнів 5-х класів дозволило значно покращити рівень їх технічної підготовленості, що підтверджувалося результатами тестування. Мінімальний блок тестів, за допомогою яких можна дослідити рівень технічної підготовленості школярів, складається з оцінювання швидкості виконання ведення м'яча, вкидання м'яча, ударів у ворота на точність, жонглювання м'ячем.

Динаміка результатів за всіма показниками була позитивною, хоча рівень приросту був неоднаковий. Більш високі результати як в експериментальній, так і контрольній групах під час кінцевого тестування, були отримані у таких контрольних вправах, як влучність ударів по воротах (52,2 % і 26,7 % відповідно), вкидання м'яча (15,5 % ЕГ і 6,4 % КГ), жонглювання м'ячем (9,2 % ЕГ). Тест в якому визначалась технічна майстерність володіння м'ячем у сполученні з розвитком швидкості (біг 30 м з веденням м'яча) мав менший приріст результатів 2,8 % в експериментальній групі, та 1,0 % в контрольній групі. Варто відзначити що в експериментальній групі статистично достовірні відмінності між початковими і кінцевими результатами визначені в усіх тестових вправах ($p < 0,05$), крім швидкості ведення м'яча на 30 м. Значно вищі результати, що були отримані в кінці дослідження в експериментальній групі свідчать про ефективність запропонованих методів і засобів, що були впроваджені під час проведення уроків за варіативним модулем «Футбол».

Контрольна інформація про техніко-тактичну підготовленість школярів, які навчаються за варіативним модулем «Футбол» стає об'єктивною основою

організації та змісту навчального процесу у його різноманітних структурних утвореннях.

ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Оцінка якості засвоєння техніко-тактичних дій з футболу школярів середніх класів підводить підсумки поточного процесу навчання в цілому.

На цьому етапі формується здібність орієнтуватися в ситуаціях і розробляти нові програми прийняття рішень і дій, тобто самостійно формувати рухові завдання і на цій основі розвивати рухову творчість - здібність винаходити принципово нові класи рухових завдань і методів їх розв'язання.

Одним з найбільш актуальних питань технічної підготовки є підвищення перешкодостійкості спортивної техніки. На навчально-тренувальних заняттях необхідно систематично моделювати дію збиваючих чинників. Формування стійкості рухових навичок до стомлення починається з виконання навчальних завдань на тлі легких або середніх ступенів стомлення, для чого вивчення нових рухових дій переноситься на середину основної частини заняття, коли ті, що займаються дещо втомилися.

Здібність протистояти стомленню під час інтенсивної і тривалої м'язової діяльності може бути вихована при різноманітній, не обов'язково специфічній роботі.

Після того, як навчання в умовах невеликого та середнього стомлення стане звичним, можна переходити до навчання на фоні середнього і сильного стомлення, переносючи рішення рухових завдань вивчального типу в кінець основної частини заняття.

Традиційне навчання, в якому рухова дія формується за типом умовного рухового рефлексу, засвоюється стабільно, маловаріативно, а тому малопридатне для розв'язання рухових завдань у мінливих ситуаціях.

Надійність рухових навичок - в їх здібності реагувати на зміни ситуації дії та забезпечувати пристосування, необхідні в кожному окремому випадку, і тим самим високу ефективність рішення рухового завдання.

Щоб забезпечити формування ефективного і надійного рухового навичку, необхідно з самого початку навчання орієнтувати футболіста на ситуацію застосування дії та умови оцінки підсумків навчання: якість засвоєння буде оцінюватися не на контрольному занятті під час виконання дії на оцінку, а в умовах його використання в навчальній, змагальній практиці.

Щоб сформувати надійні навички, рекомендують регулярно і систематично брати участь у змаганнях з навчальною метою. Практична діяльність дозволяє оцінювати підсумки навчання за якістю отриманого продукту діяльності.

Навичка, яка сформувалася у спеціально підібраних вправах, може бути удосконалена тільки у специфічній діяльності.

Засвоєння на вищих рівнях вимагає принципово іншого навчання, а саме творчого підходу до аналізу ситуацій, самостійного виокремлення завдань, пошуку способів і методів їх розв'язання.

Для підвищення стабільності та надійності технічних прийомів доцільно варіювати способи та умови їх виконання, використовуючи наступний методичний підхід:

- Багаторазове виконання комплексів прийомів і їх різновидів у стандартних умовах;
- Виконання комплексів прийомів в ускладнених і мінливих умовах;
- Виконання прийомів у складних умовах із зростаючою протидією суперника;
- Виконання прийомів в екстремальних, швидко мінливих ігрових ситуаціях, при дії збиваючих чинників (обмеження часу і простору, підсилення протидії суперника, стомленість тощо).

У цей період необхідно застосовувати як найбільшу кількість різних ігор та ігрових вправ з пасивним і активним супротивом. Тільки після такої «обробки» спеціальна рухова навичка стає істинним технічним прийомом. Строки навчання цим руховим навичкам визначаються вчителем (тренером) за індивідуальними здібностями футболіста.

Заняття все більше носять тренувальний характер і будуються у повній відповідності з умовами і режимом змагальної діяльності. Завдання фізичної, технічної, тактичної підготовки рішенняються у тісному взаємозв'язку.

У цей період не тільки наполегливо засвоювати відсталі елементи техніки, але й удосконалювати найбільш улюблені прийоми.

Все більше значення отримує використання одної вправи для рішення декількох завдань з урахуванням сполученого впливу.

У процесі заняття вправи підбираються:

- за спрямованістю, яка характеризує структуру і зміст гри (удосконалення техніки і тактики, розвиток фізичних якостей);
- за впливом на окремі функції організму (аеробні, анаеробні, змішані);
- за тривалістю та інтенсивністю вправ, кількістю повторень, величині пауз тощо.

Використовуючи спеціальні вправи з м'ячем з урахуванням величини і спрямованості навантажень, можна удосконалювати техніко-тактичну майстерність і розвивати цілеспрямовано фізичні якості.

Наявний високий рівень розвитку фізичних якостей випускників школи, не дивлячись на свою значущість, без відповідної техніко-тактичної підготовки не забезпечує повною мірою розв'язання завдань, які стоять перед етапом і перед школою у цілому.

Школярі старшого віку повинні володіти всіма технічними і тактичними основами майстерності. Компоненти майстерності необхідно випрацьовувати в обстановці, наближеної до змагань, до того ж заняття з цією метою повинні проводитися в ускладнених умовах, наприклад, коли у суперника чисельна перевага.

Велике значення набуває виховання у старшокласників самостійності в мисленні та в діях.

Під час одноборств для відбору м'яча необхідно розв'язувати низку питань:

- Як вибрати правильну захисну позицію?

- Як визначити вигідний момент і вірне направлення атаки суперника з м'ячем?

-Яким способом відібрати м'яч?

Тому необхідно привчати і до комбінаційної гри.

Найбільш талановитим і розвинутим юнакам для їхнього подальшого розвитку необхідні заняття у сильному колективі.

I. Круїфф: «Футболіста треба оцінювати не за віком, а за його класом. Якщо... хлопчик демонструє, що він уже переріс свою вікову категорію і технічно набагато переважає своїх однолітків, необхідно випустити його проти старших, щоб він міг прогресувати і далі... Мені, наприклад, дуже допомогло те, що я грав у більш старших вікових категоріях...»

У футболістів повинні бути сформовані рухові навички. Для цього необхідно урізноманітнити умови виконання прийомів, використовувати різні вправи тактичного характеру, вправи в окремих прийомах гри (передачах, кидках, ударах, веденні м'яча) і більш складні - з тактичною спрямованістю. Остання група вправ має велике значення: саме вони дозволяють удосконалювати технічні прийоми в умовах, наближених до ігрових, шліфувати техніку одночасно з тактикою.

У 16 років відбувається закріплення всіх основ майстерності, закладених раніше. Загальне навантаження спрямоване на підтримку і стимулювання процесу природного біологічного розвитку і створення передумов для поступового переходу юніорів у розряд дорослих спортсменів.

Етап спортивного удосконалення характеризується подальшим поглибленим відпрацюванням технічних прийомів, доведенням технічних навичок до найвищого ступеня автоматизму і адаптацією футболістів до екстремальних умов гри.

На етапі спортивного удосконалення, коли учні в основному, відпрацьовують техніко-тактичні дії, різні органи відчуття взаємодіють тісніше, ніж на початкових етапах. Це сприяє формуванню більш стійких сприйнятів,

пов'язаних з керуванням рухів футболістів, таких, як «відчуття м'яча» при виконанні ударів, зупинок, передач, ведень тощо.

Однак в умовах складної рухової діяльності взаємодія різних аналізаторів не завжди дає потрібний ефект.

Так, під час переміщенні гравця з м'ячем зоровий аналізатор «намагається» як би послабити функції зорового. Гравець намагається більше контролювати м'яч очима і тільки після такого контролю виконувати рухові дії. Про такого зазвичай кажуть: «він не бачить поля».

Для усунення відзначеного недоліку у практиці підготовки футболістів часто використовують вправи з різними зоровими сигналами.

Ізольовані від ігрової ситуації, формальні, шаблонні тренувальні вправи не вчать грати самостійно, не розвивають ігрову фантазію і не випрацьовують реакцію на мінливу ігрову ситуацію.

Якщо мета заняття безпосередньо пов'язана з грою, то гравці досягають задумки тренера значно швидше та краще.

Відпрацювання технічного прийому не повинно обмежуватися власно технічними завданнями; перед учнями ставляться кінцеві завдання використання технічного прийому, у тому числі удар по воротах. Така методика підвищує зацікавленість гравців, швидше і з меншою затратою часу приводить до успіху.

З м'ячем і без м'яча гравець діє у відповідності з обстановкою на полі. Гравець рухається аритмічно, змінює свої рухи, переміщується перш за все з м'ячем короткими кроками, змінюючи темп руху, у постійній готовності швидко і не очікувано для суперника змінити напрямок руху.

Один з прикладів виконання вправ, обмежених у часі та просторі, тобто вправ, виконання яких залежить від ситуації або встановлених правил: - передача і обробка в парах, але не з одним, а з двома м'ячами. Сутність такої вправи в тому, що у вправі з двома м'ячами сигналом для передачі (обміну м'ячами) є зорове сприйняття готовності партнера до дії у відповідь. Це

заставляє учня одночасно контролювати і м'яч, і дії партнера, що сприяє розвитку периферичного зору і навички вчасної передачі.

Обмежене і помірне використання юніорів у дорослих командах не призводить до перевантажень, а сприяє розвитку і удосконаленню таланту. Заняття юніорів повинні бути максимально наближені до умов змагань.

Гравці можуть розв'язувати вже більш складні завдання, пов'язані з грою в рамках різних систем.

Найбільше тактичне значення має несподівана зміна швидкості, перехід від стриманого і очікуваного бігу до прискорення на максимальній швидкості.

Спринтерські здібності необхідно сполучати зі спритністю і вмільм володінням м'ячем.

Форми занять з інших видів спорту неможна насліпо копіювати і тренувати футболіста так же, як легкоатлета чи штангіста. Наукові рекомендації повинні використовувати лише в їх футбольній інтерпретації. Так, спеціальні методи тренування, спрямовані на розвиток фізичної сили, такі як інтервальні тренування і постійні навантаження, при всій їх специфічності можуть сполучати з технічними і тактичними заняттями, наближеними до ігрової обстановки. Монотонні заняття вбивають внутрішню активність і радість та протирічуть специфічним вимогам гри.

Змагальний метод є способом стимулювання діяльності футболіста.

Використовується як при розучуванні прийомів володіння м'ячем, так і в самостійних заняттях. Однак надмірне захоплення цим методом може негативно відбиватися на рості майстерності (у зв'язку з недостатньою роботою над удосконаленням техніко-тактичних прийомів), сприяти формуванню негативних рис характеру: егоїзму, гонористості (у силу сталості фактора суперництва і пов'язаних з ним взаємовідношень).

Вчитель повинен знати і вміти спрямовувати в потрібну сторону відношення і спонукання, попереджуючи показові для юнаків факти недооцінки складності мети. У той же час тренер зобов'язаний попередити викликані сильною захопленістю юнаків випадки переоцінки об'єктивної

значущості мети, що призводить порою до надмірної схвильованості та надчасної витраті сил.

Особливу увагу варто приділити вихованню ініціативи і самостійності, оскільки їм вже самим приходиться вирішувати різнобічні питання колективної тактики у складній обстановці змагальної боротьби.

Важливими якостями у цьому віці є не тільки ігрове мистецтво, спритність, але воля до перемоги, яка спонукає до використання всіх фізичних сил, уміння вести жорстоку боротьбу за м'яч у межах правил.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ашанін В. С. Оптимізація засобів фізичного виховання при підготовці учнів та студентів 15-17 років з використанням інформаційних технологій. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки. 2017. № 143. С. 3-7.

2. Безверхня Г. В. Формування мотивації до самовдосконалення учнів загальноосвітніх шкіл засобами фізичної культури і спорту : метод. рекомендації для вчителів фізичної культури. Умань : УДПУ, 2003. 52 с.

3. Бібіков Є. М. До питання про вплив футболу на рухову активність дітей молодшого шкільного віку. Молодий вчений. 2017. № 4. С. 42-45.

4. Бойченко А. В. Формування рухових здібностей учнів 8-9 класів у процесі занять футболом з використанням інноваційних технологій : автореф. дис...канд. пед. наук : [спец.] 13.00.02 «Теорія та методика навчання (фізична культура, основи здоров'я)». Харків, 2018. 20 с.

5. Бондаренко Є. О. Доцільності застосування педагогічних технологій розвитку швидкісно-силових якостей у навчальному процесі учнів середньої школи (на прикладі футболу). The 2 nd International scientific and practical conference “Modern research in science and education” (October 12-14, 2023) BoScience Publisher, Chicago, USA. 2023. С. 222-228.

6. Васильчук А. Г. Науково-методичні основи програмованого навчання фізичного виховання (на прикладі уроку з футболу). Physical Education Theory and Methodology. 2003. № 2. С. 21-26.

7. Васильчук А. Г. Передумови розвитку програмованого навчання з фізичного виховання (на прикладі уроку з футболу). Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. 2003. Т. 36. С. 13-20.

8. Васильчук А. Г. Програмоване навчання на уроках футболу учнів середніх класів загальноосвітніх навчальних закладів. Молода спортивна наука

України : 3б. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. Випуск 8. Т. 3. Львів, 2004. С. 198-204.

9. Васильчук А.Г. Технологія навчання футболу школярів у системі фізичного виховання загальноосвітніх шкіл : автореф. канд. дис. Львів : ЛДУФК, 2007. 19 с.

10. Васьков Ю. В. Система фізичного виховання. 5-9 класи. Харків : Ранок, 2009. С. 44-46.

11. Винничук О. Т. Сучасний урок фізичної культури. Інноваційні підходи до фізичного виховання і спорту учнівської та студентської молоді. 2021. С. 47-53.

12. Віхров К. Основи методики навчання й тренування юних футболістів. Фізичне виховання в школі. 2017. № 2. С. 10-13.

13. Гненний Е. Використання неспецифічних засобів у тренуванні юних футболістів 12-13 років. Актуальні проблеми юнацького спорту: Матер. 5 Всеукр. науково-практичної конф. Херсон : Вид-во ХДУ, 2007. С. 65-66.

14. Гордієнко П. Ю. Спортивно-технічна підготовка юних футболістів. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка : педагогічні науки . 2019. № 4 (327). Ч. 1. С. 156-165.

15. Гресь В. В. Особливості вивчення модуля «Футбол» на уроках фізичної культури в закладах загальної середньої освіти. Секція природничо-економічних наук. 2021. С. 185-189.

16. Динаміка розвитку рухових якостей учнів 11-15 років у процесі вивчення варіативного модуля «Футбол» / В. І. Синіговець, Л. І. Синіговець, М. І. Пилипенко, В. В. Лобас. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2022. Вип. 12 (158). С. 136-142.

17. Жилін Є. І. Особливості навчання руховим діям школярів молодших класів на прикладі футболу. Теорія та методика фізичного виховання. 2012. № 8. С. 18-38.

18. Журід С. М., Коваль С. С., Лебедєв С. І. Технічна та тактична підготовка футболістів. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів з фізичної культури та спорту. Харків. 2020. 207 с.

19. Зорочкіна Т., Орбан І., Ткаченко В. Використання інтерактивних технологій на уроках фізичної культури в початковій школі. Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія : Педагогічні науки. 2023. № 2. С. 168-173.

20. Ігнатенко С. О. Методика навчання рухових умінь молодших школярів у процесі занять футболом. Сучасні проблеми фізичного виховання, спорту та здоров'я людини : матеріали VII інтернет-конференції. м. Одеса, 17-18 жовтня 2023 р. Одеса. : видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2023. С. 110-113.

21. Козіна Ж. Л., Сірий О. В., Козлов О. С. Футбол як засіб розвитку фізичних якостей та поліпшення успішності навчання дітей середнього шкільного віку. Технології збереження здоров'я, реабілітація і фізична терапія. 2020. С. 71-79.

22. Коломієць Г. Розвиток рухових якостей та зміцнення здоров'я школярів засобами футболу. Теорія та методика фізичного виховання. 2007. № 11. С. 30-32.

23. Костюкевич В. М. Теорія і методика викладання футболу: навчальний посібник. 2-е вид. перероб. та доп. Київ : КНТ, 2017 310 с.

24. Костюкевич В. М. Футбол : навч. посіб. для студ. фак. фізич. виховання ун-тів і пед. ін-тів. Київ-Вінниця : ВАТ «Віноблдрукарня», 1996. 260 с.

25. Круцевич Т. Ю. Теорія і методика фізичного виховання. Київ : Олімпійська література, 2012. Том 1. 392 с.

26. Куценко О.В. Методика взаємопов'язаного формування рухових дій і розвитку фізичних якостей молодших школярів у процесі занять з футболу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 – теорія і методика навчання (фізична культура, основи здоров'я). Київ, 2019. 212 с.

27. Лисяк В.Н. Формування інтересу до занять фізичною культурою у школярів 6-11-х класів : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидат

наук з фізичного виховання і спорту : спец. 24.00.02. «Фізична культура фізичне виховання різних груп населення». Харків, 2006. 22 с.

28. Мамедов Г. Сучасні підходи до проведення уроків футболу в школі. Editorial board. 2020. С. 352-359.

29. Марущак М. О. Особливості вікової динаміки загальної та спеціальної фізичної підготовленості учнів основної школи в процесі вивчення футболу. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені МП Драгоманова. Серія 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2017. Вип. 3К. С. 284-288.

30. Марченко В. А., Марченко І. В. Технічна підготовка як основа майстерності футболістів. Науково-методичні основи використання інформаційних технологій в галузі фізичної культури та спорту. 2018. № 2. С. 59-63.

31. Матяш В. В. Аналіз послідовності навчання технічним прийомам юних футболістів. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. 2011. № 11. С. 74-76.

32. Михайлов Д. В. Сучасні підходи до проведення уроків фізичної культури за стандартами НУШ. Херсон : ХДУ, 2021. 47 с.

33. Мозолев О., Молдован А., Бражанюк А. Дидактичні особливості методики фізичної та технічної підготовки юних футболістів. Інноваційна педагогіка. 2022. Випуск 44. С. 41-44.

34. Мотрюк П. В. Методичні аспекти розвитку координаційних здібностей учнів на уроках з футболу. Херсон : ХДУ, 2020. 44 с.

35. Навчальна програма з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів 5-9 класи (затверджена наказом МОИ від 23.10.2017 № 1407).

36. Наумчук В. Педагогічні умови вдосконалення технічної підготовки юних футболістів. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. праць Волинського нац. університету ім. Лесі Українки. Луцьк, 2008. Т. 3. С. 264-267.

37. Павлович І. Використання інноваційних технологій на уроках фізичної культури в школі. Наукові дослідження та інновації в галузі суспільно-гуманітарних наук : збірник матеріалів I Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Мелітополь, 24 листопада 2021 р.). Мелітополь : ТДАТУ, 2021. С. 241-246.

38. Парфило І. С. Теоретико-методична підготовка старшокласників у процесі проведення уроків фізичної культури з елементами футболу. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2021. 54 с.

39. Петришин О. В., Шаповал Є. Ю. Футбол: від початківця до професіонала. Полтава : Сімон, 2019. 117 с.

40. Прозар М. В., Слюсарчук В. В., Зубаль М. В. та ін. Теорія і методика викладання спортивних ігор: навчально-методичний посібник [для факульт. фіз. вих. і сп. вищих навч. закладів III-IV рівнів акредитації]. Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня Рута», 2014. 198 с.

41. Прохорчук О. Футбол у школі. Київ : Шкільний світ. 2009. 120 с.

42. Сергієнко Л. П. Спортивна метрологія: теорія і практичні аспекти : підруч. Київ : КНТ, 2010. 776 с.

43. Сивохоп Е. М., Маріонда І. І., Шкірта М. І. Футбол і методика викладання : навчально-метод. реком. Ужгород : ДВНЗ "УжНУ", 2023. 66 с.

44. Соломонко В. В., Лісенчук Г. А., Соломонко О. В., Пилипенко В. О. Футбол у школі. Посібник для вчителів і школярів. Київ : Навчальний друк. 2014. 296 с.

45. Сороката Я. Сучасні уроки фізичної культури згідно нової української школи. Наукові дослідження та інновації в галузі суспільно-гуманітарних наук : збірник матеріалів I Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Мелітополь, 24 листопада 2021 р.). Мелітополь : ТДАТУ, 2021. С. 312-318.

46. Столітенко Є. В. Фізичне виховання учнів 1-11 класів у процесі занять футболом. Київ, 2013. 304 с.

47. Сушко Р. О., Ярощовець О. І. Проблематика техніко-тактичної підготовки школярів у варіативному модулі «Футбол». Науковий часопис НПУ

імені М. П Драгоманова. Серія 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2021. № 5. С. 152-155.

48. Тимошенко О. В., Марущак М. О. Використання інфо-комунікаційних технологій у процесі фізичного виховання учнівської та студентської молоді. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова. 2018. Вип. 3К (97). С. 544-548.

49. Томенко О. А., Деменков Д. В. Сучасний стан організаційно-методичного забезпечення гурткових занять із футболу зі школярами. Слобожанський науково-спортивний вісник. 2014. № 3. С. 101-105.

50. Трачук, С. Удосконалення координаційних здібностей дітей середнього шкільного віку в позаурочних формах занять з футболу [Текст]. Спортивний вісник Придніпров'я. 2013. № 2. С. 206-209.

51. Ціпов'яз А. Т., Дивульський В. В. Розвиток фізичних якостей футболістів середнього шкільного віку протягом року. Diss. Національний університет Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка. 2023. С. 337-339.

52. Фалес Й. Г., Васильчук А. Г. Науково-методичні основи підготовки вчителів фізичного виховання до проведення уроків футболу. Наукові записки. Серія : Педагогіка. Тернопіль, 2003. № 2. С. 18-22.

53. Фалес Й. Г., Левчук В. Є. Тестування у футболі та міні-футболі : метод. посіб. Львів : НФВ «Українські технології», 2005. 112 с.

54. Футбол : Навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спеціалізованих дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву, шкіл вищої спортивної майстерності. Київ : Республіканський науково-методичний кабінет Державного комітету України з питань фізичної культури і спорту, 2003. 105 с.

55. Чижик В. В. Особливості розвитку сенсомоторних функцій та рухових якостей у хлопчиків футболістів 11-17 років. Сучасні технології зміцнення та відновлення здоров'я: зб. тез наук.-пр. конф. Луцьк : Луцький інститут розвитку людини Університету «Україна», 2005. С. 49-51.

56. Чорнобай І. М. Розвиток швидкісних якостей юних футболістів : навч.-метод. реком. Львів : Українські технології, 2007. 60 с.

57. Чубур А. І. Вправи на вдосконалення техніки гри в футбол. Фізичне виховання в школах України. 2016. № 5. С. 29-35.

58. Шаленко В. В. Відбір й оцінка тестів для проведення контролю за підготовленістю футбольного резерву. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : Зб. наук. праць. Харків : ХХІІІ, 2004. № 1. С. 306-312.

59. Шаленко В. В. Динаміка формування елементів технічної підготовленості в залежності від розвитку сили м'язів у юних футболістів 11-14 років. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: зб. наук. праць. Харків: ХДАДМ (ХХІІІ), 2006. №2. С. 121-124.

60. Шаленко В. В. Особливості навчання і становлення технічної підготовленості юних футболістів. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : зб. наук. праць. Харків : ХДАДМ (ХХІІІ), 2006. № 1. С. 119-122.

61. Шаленко В. В. Формування рухових якостей та технічної підготовленості школярів протягом безперервної футбольної підготовки: автореф. дис. канд. наук з фіз. вих. і спорту. Харків, 2005 20 с.

62. Шамардін В. М. Моделювання підготовленості кваліфікованих футболістів : Навчальний посібник. Дніпропетровськ : Пороги, 2002. 200 с.

63. Шамардін В. М. Система підготовки юних футболістів. Дніпропетровськ, 2001. 104 с.

64. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина І. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2008. 272 с.

65. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина 2. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2002. 248 с.

66. Шкребтій Ю. М. Управління тренувальним і змагальним навантаженням спортсменів високого класу. К. : Олімпійська література, 2005. 257 с.

67. Шульга В. Волейбол. Гімнастика. Футбол (плани-конспекти уроків з фізичної культури для учнів 7 класу). Імідж сучасного педагога. 2011. № 6. С. 54-63.

68. Ярощук Я. Розвиток сенсомоторних функцій та рухових якостей школярів 16-ти та 17-річного віку, які займаються футболом. Молода спортивна наука України : зб. наук. праць з галузі фізичної культури та спорту. Вип. 8 : у 4-х т. Львів : Українські технології, 2004. Т. 4. С. 344-346.

69. Якимішин І. Структура змагальної діяльності польових гравців у міні-футболі. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2008. № 2. С. 23-25.

70. Ярій Р. О. Вплив занять футболом на морфофункціональний статус дітей молодшого шкільного віку : автореф. дис. канд. наук з фіз. вих. та спорту : 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних верств населення». Харківська державна академія фізичної культури. Харків, 2010. 25 с.

71. Ярмолинський Л. М. Корекція порушень постави у футболістів на етапі початкової підготовки : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.01. Дніпро, 2018. 20 с.

72. Ярощовець О. І. Проблематика техніко-тактичної підготовки школярів у варіативному модулі «Футбол». Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021. Вип. 5 (136). С. 152-155.

73. Ярощук Я. Розвиток сенсомоторних функцій та рухових якостей школярів 10 та 11-річного віку, які займаються футболом. Молода спортивна наука України: зб. наук. праць з галузі фізичної культури та спорту. Вип. 8 : у 4-х т. Львів: НІВФ «Українські технології», 2004. Т.4. С. 344-346.

74. Яценко А. Вікові та індивідуальні анатомо-фізіологічні особливості організму юних футболістів : практикум з футболу. К. : Олімпійська література, 2005. С. 27-32.